

УДК 371.4:844

Б. Ю. Оранюк

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ У МЕРЕЖЕВОМУ СПІЛКУВАННІ

Стаття присвячена розробці педагогічної моделі процесу формування інформаційної культури учнів в мережевому спілкуванні.

У даній роботі діяльність розглядається як головний феномен, що визначає теоретико-методологічні засади формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні.

Представлена модель формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні на основі спільної діяльності вчителів школи, батьків і учнів.

Встановлено, що розвиток практики формування інформаційної безпеки учнів у мережевому спілкуванні не забезпечує трансформації внутрішніх компонентів процесу формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні (мети, змісту, засобів) і не гарантує його системності, цілісності. Тому перспективи подальших досліджень повинні бути направлені на: забезпечення основних характеристик системного, цілісного, інтенсивного процесу формування інформаційної культури; дослідження узгодженої діяльності учасників процесу формування інформаційної культури учнів.

***Ключові слова:** інформаційна культура, педагогічна модель, агресія, кібербулінг, деструктивність, мережеве спілкування.*

Постановка проблеми. Залучення нашого суспільства до світового інформаційного простору відкриває принципово нові можливості для обміну інформацією, духовними цінностями, взаємного культурного збагачення всіх націй і народів, та породжує нові феномени впливу інформації на людину.

Аналіз робіт В. М. Глушкова, А. П. Ершова, М. Жалдака, М. Лазарева, Ю. Машбиць, А. І. Ракітова, А. В. Соколова, Д. С. Робертсона та ін., присвячені впливу інформації на суспільство, показав, що однією з ознак сучасного інформаційного суспільства є зростання ролі комунікації та відповідно мережевого середовища спілкування в суспільстві (інтернет). Це породило суперечності між категорією індивідів, інформаційна культура яких відображає нові зв'язки й відносини інформаційного суспільства та спрямована на позитивний розвиток особистості та категорією індивідів, які намагаються використати переваги інформаційного суспільства для свого домінування над іншими людьми. На жаль, агресивно налаштовані особи отримали ще один інструмент (мережеве спілкування) для здійснення насильницького тиску на особу. Дана проблема особливо загострюється в дитячому та юнацькому віці, під час формування життєвих цінностей і моральних основ особистості.

В освіті, яка повинна реагувати на вплив нових феноменів на людину, масова інформатизація суспільства почалась без попереднього аналізу її впливу на психологічний розвиток особистості, перевагу отримав напрям

навчання дітей програмуванню, а не навчання знань і вмінь поводження з інформацією в інформаційному середовищі.

У зв'язку з цим одним із головних завдань сучасної школи є формування готовності молоді до безпечної діяльності в мережевому спілкуванні.

Мета статті – розкрити особливості процесу формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні та розробити її педагогічну модель.

Методи дослідження. Методологічною основою даного дослідження є концептуальні положення філософії, педагогіки, психології про теорію наукового пізнання, роль діяльності у формуванні інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні, системний підхід до аналізу явищ, система філософських принципів (діалогової взаємодії, субстанціональної єдності та синергетики), їх взаємозв'язок. У даній роботі діяльність представлено як специфічну форму людської активності та взаємодії з оточуючим середовищем, вона розглядається як головний феномен, що визначає теоретико-методологічні засади формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні й аналізується в методологічному плані з позицій філософії, психології та педагогіки.

Проведений аналіз існуючих філософських систем формування світоглядних основ сучасної освіти показав, що жодна з них не спроможна вирішити основні протиріччя процесу педагогічної діяльності, тому методологічною основою педагогічної діяльності можуть бути філософські принципи (діалогової взаємодії, субстанціональної єдності та синергетики) і їх взаємозв'язок. Окрім цього, вони більш адекватно розкривають систему категорій, які відіграють роль філософських основ формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні («інформатика», «культура», «інформаційна культура», «парадигма»), а також систему категорій діяльності («агресія», «моделювання», «формування» тощо).

Сучасна філософія науки (Т. Кун, І. Лакатос, К. Поппер, В. Тумілін та ін.) відкидає можливість єдиної мови (методології) чистого спостереження й підтверджує залежність наукових тверджень від теорії сприйняття й розуму конкретного вченого. Такий підхід породжує ідею, згідно з якою для вирішення багатьох наукових проблем недостатньо лише методологічних концепцій, а необхідною умовою є підготовлена людина, яка бере участь у конкретному виді діяльності, тобто повинна бути створена передумова готовності учня до проведення діяльності в мережевому спілкуванні. При цьому його особисті якості, досвід перебування під тиском агресії, а також індивідуальний склад розуму відіграють вирішальну роль. Це підтверджується аналізом специфіки феномену «кібербулінг», який показав, що основною метою підготовки учнів до діяльності в мережевому спілкуванні є формування його готовності до проведення такої діяльності шляхом навчання, виховання, розвитку, психологічної підготовки та постійного самовдосконалення.

Поліаспектність проблеми формування інформаційної культури учнів в мережевому спілкуванні передбачає застосування комплексу методів дослідження, адекватних аналізованому феномену. Для з'ясування сучасного стану теорії і практики досліджуваної проблеми, визначення методологічних і теоретичних основ формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні, урахування вітчизняного та зарубіжного досвіду в уточненні сутності й особливостей даного процесу нами використовувалися теоретичні методи (контент-аналіз, синтез, порівняння, моделювання, узагальнення). З метою вивчення рівня готовності учнів до діяльності в мережевому спілкуванні використовувалися емпіричні методи (анкетування, бесіда, пряме та непряме спостереження, метод експертних оцінок, самооцінювання). Ефективність розробленої моделі перевірялася за допомогою педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу. Проблемами інформаційної культури особистості займалися А. П. Єршов (постановка проблеми), Ю. Дорошенко (педагогічні аспекти), В. Н. Каптелінін (комп'ютерна грамотність), В. Ю. Мілітарйов, Н. М. Розенберг, Г. Г. Вороб'їєв (зв'язок інформаційної культури та змісту освіти) та ін.

У концепції культури, розробленій М. С. Каганом, сформульовані положення, які мають методологічне значення для нашого дослідження [2].

При встановленні й використанні термінів, для виділення особливостей явища яке будемо аналізувати (його компоненти, форми реалізації, функції тощо), М. С. Каган рекомендує враховувати п'ять ознак (характеристик) даної культури: а) приналежність до культури; б) вплив на вирішення проблем захисту від небезпеки (агресії); в) суб'єкт реалізації; г) чиї інтереси й цінності захищає; д) від яких факторів захищає. Нас цікавлять тільки перші дві ознаки, які фіксують термін «культура захисту від агресії».

Крім термінів, для визначення змісту поняття використовуються елементи контексту. У випадках, коли з контексту очевидно про що йде мова (агресія в мережевому спілкуванні, культура, особистість тощо), будемо використовувати термін «інформаційна культура в мережевому спілкуванні».

Аналіз праць, у яких «культура» розглядається з позиції безпеки людини (І. М. Биховської, А. П. Еперіна, Ф. Кармазінова, В. Н. Кузнецова, М. Купера, Н. Піджен та ін.), показав, що науковці використовують різні терміни, розглядають різні аспекти культури (з різних позицій), і пропонують різні варіанти трактування досліджуваного поняття «інформаційна культура».

Так, Ю. А. Каташова та А. П. Еперін визначення «інформаційної культури» подають як «забезпечення умов і виховання в людині внутрішніх потреб свого захисту під час роботи» [3]. П. І. Кайгородов розглядає культуру захисту як набір характеристик і особливостей діяльності організацій і поведінки окремих осіб, які передбачають, що загроза існує і її треба враховувати залежно від її значимості [4]. У роботі [5] «культура безпеки» визначається як соціологічна категорія, яка відображає соціальні відносини, направлені на

мінімізацію або ліквідацію соціальних загроз і небезпек, які виникають на рівні особистості в різних соціальних умовах. Англійський дослідник Н. Піджен визначає «культуру безпеки» як «перелік переконань, норм, установок, а також досягнень соціальної та технологічної практики, який орієнтований на зменшення можливостей потрапити в небезпечні умови» [5, 56].

Із розглянутого можна зробити висновок, що, стосовно нашого дослідження, поняття «інформаційна культура» буде вживатися в контексті культури безпеки, захисту від агресії та його необхідно розглядати як соціальний феномен, який входить у культуру суспільства в складі культури безпеки (поряд з культурою здоров'я, екологічною культурою тощо).

Такий підхід дозволив нам дослідити функції культури, що перебивають усі потреби соціального життя, які вона повинна задовольнити. Проведені дослідження показали, що основні функції культури зумовлені двоплановістю її структури. З одного боку, культура повинна забезпечити суспільство всім необхідним для протистояння як негативним природним явищам, так і негативним наслідкам технологічного прогресивного розвитку суспільства (атомна енергетика, відходи виробництва, інформатизація) для його прогресивного розвитку. З другого боку, культура повинна забезпечити людину власною мобільністю, динамічністю, ефективністю всіх своїх механізмів, безупинно розвиватись і самовдосконалюватись.

Провівши аналіз часткових функцій культури, які представлені в роботі [2, 236] (перетворювальна, організаційна, проектна, пізнавальна, комунікативна, соціалізації індивіду, захисна), нами були виділені функції, що забезпечують формування інформаційної культури підлітків у контексті протидії агресії в мережевому спілкуванні. Це комунікативна, соціалізації індивіду, захисна. Слід зазначити, що захисну функцію культури (за даними [2, 237]) у 1972 р. першим сформулював Е. В. Соколов.

Тобто, суттєвою ознакою культури є її вплив на рівень захищеності людини від зовнішнього впливу, адже культура, як соціальне явище, виникла саме як фактор виживання в природі первісної людини, взявши на себе з самого початку «захисну» функцію. Таким чином, у результаті аналізу праці М. С. Кагана та ін., встановлено, що культура, у широкому сенсі, є культурою безпеки (в нашому випадку інформаційною культурою), оскільки однією з основних функцій культури є захист людини й суспільства. Поряд із тим, за переконаннями М. С. Кагана, функції культури – це ізоморфні структури культури [1, 234]. Тому захисна функція культури повинна відповідати структурним компонентам культури, які забезпечують її функціонування. Зміст захисної функції культури включає захист особистих і моральних інтересів і цінностей. Як процес дана функція культури реалізується через створення умов безпеки (знання, уміння, технології, професійні кадри) в інформаційному середовищі для захисту від агресії. Поліфункціональність і багатогранність культури й людини приводить до того, що елементи культури, які не

призначені для забезпечення інформаційної безпеки, володіють потенційними можливостями впливу на захищеність людини й суспільства. Захисний потенціал таких елементів культури реалізується на основі використання компонентів культури, основна функція яких – забезпечення безпеки людини в мережевому спілкуванні. Наприклад, знання про те, як виявити агресію, уміння їй протидіяти в поєднанні з певним рівнем інформаційної культури конкретної людини стає засобом його захисту від «агресора».

На основі проведеного аналізу нами було сформульовано визначення «інформаційної культури в мережевому спілкуванні» як суспільного явища, яке представлено сукупністю елементів інформаційної культури, які сприяють удосконаленню й реалізації потенційних можливостей суспільства в захисті людини від агресії в мережевому спілкуванні. Ураховуючи абстрактність даного визначення, що потребує уточнення й конкретизації, нами були розглянуті структурні компоненти інформаційної культури.

Оскільки, однією із суттєвих характеристик культури сучасного суспільства є наявність у них взаємопов'язаних і взаємозумовлених тенденцій: одночасний захист людини й нанесення їй шкоди (негативна інформація), то, відповідно, і в зміст інформаційної культури включає знання, цінності, норми, традиції тощо, які відображають ці дві тенденції. У зв'язку з цим, у науковій літературі [2; 6] нанесення шкоди людині елементами культури трактують як контркультуру деструктивності, а захист людини елементами культури як «інформаційну культуру».

З урахуванням об'єктивних властивостей досліджуваного нами соціального явища «кібербулінг» і наявних підходів до визначення понять «контркультура» і «деструктивність», сформулюємо взаємопов'язані ознаки контркультури деструктивності: основна функція – формування в різних груп суспільства властивостей особистості, нездатної себе захистити від агресивного інформаційного впливу; створюється в інтересах соціальних груп і окремих особистостей агресивно налаштованих до оточуючих; реалізується в мережевому спілкуванні за допомогою сучасних інформаційних технологій; сприяє поширенню в суспільстві агресії.

Для того, щоб підготувати підлітка до протидії таким впливам, педагог повинен організувати профілактичну взаємодію своїх вихованців із подібними явищами. Адже саме в педагогічному процесі є можливість профілактичної взаємодії школярів з елементами контркультури деструктивності.

У дослідженні процесу формування культури в педагогіці використовуються різні терміни: «формування», «освіта», «виховання», «навчання». І. Н. Немкова встановила, що формування культури включає становлення, розвиток та інтеграцію в життєву діяльність особистих якостей і здібностей, знань і вмінь які забезпечують захист від агресії; активне якісне перетворення особистістю свого внутрішнього світу, що приводить до безпечної самореалізації особистості в будь-якій діяльності [7].

У сучасній педагогічній думці, у широкому сенсі, виховання розглядається як суспільне явище, як вплив суспільства на особистість. У контексті протидії агресії в мережевому спілкуванні, виховання ототожнюється із соціалізацією [8]. Відповідно, виховання в вузькому змісті, розглядається як спеціально організована діяльність педагогів і підлітків з метою реалізації мети навчання в умовах педагогічного процесу [8].

Виховання інформаційної культури включає в якості складових частин такі аспекти: формування вмінь і навичок виявляти та протидіяти агресії в мережевому спілкуванні (видів діяльності, які здійснюються не тільки при протидії агресії, але і її профілактики), спеціальну теоретичну підготовку до діяльності (комунікація) в мережевому спілкуванні, (усвідомлення можливих проблем безпеки, захисту, ризику тощо), психологічну підготовку до безпечного спілкування в мережі (формування сміливості, рішучості, готовності до агресивних дій ззовні тощо), розвиток особистих якостей, необхідних для безпечної діяльності в мережевому спілкуванні (прогностичності подій, гуманності, оптимістичності тощо, як основи спілкування в соціумі).

Із розглянутого можна зробити частковий висновок, що формування інформаційної культури закономірно реалізується як компонент, функція педагогічного процесу. Закономірний характер виховання інформаційної культури школярів усвідомлюється педагогічними працівниками як педагогічний принцип, орієнтований на підготовку школярів до безпечної діяльності в мережевому спілкуванні.

Аналіз соціальних функцій педагогічного процесу показав, що загальноосвітня школа впливає на важливі соціальні фактори становлення інформаційної культури школярів. Поряд із цим, наявність сучасних інформаційних технологій, мережевого спілкування привели до появи небезпечних факторів соціалізації (інтернет, мобільні телефони, комп'ютерні ігри, ЗМІ тощо), на які загальноосвітня школа суттєво не може вплинути. Загальноосвітня школа впливає не стільки на ці соціальні фактори, скільки на процес взаємодії школярів з цими негативними факторами соціалізації. Тому саме цілісний педагогічний процес (органічною складовою якого є виховання інформаційної культури) покращує готовність учнів до протидії деструктивному впливу інформаційного середовища. Крім того, такий педагогічний процес сприяє позитивним змінам в особистості школярів навіть під впливом деструктивних факторів, у тому числі при взаємодії з контркультурою деструктивності.

Для розробки педагогічних умов формування інформаційної культури учнів в мережевому спілкуванні нами була розроблена модель формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні на основі спільної діяльності вчителів школи, батьків і учнів, яка спрямована на коригування агресивної поведінки в мережевому спілкуванні, формування знань, умінь і навичок із виявлення інформаційної загрози в мережевому спілкуванні, її

унікнення та протидії. Дана модель включає: мету, педагогічні умови, технологічне забезпечення процесу корекції (педагогічне діагностування, педагогічне оцінювання, педагогічне прогнозування, педагогічне моделювання ситуацій, педагогічне програмування, педагогічне планування поетапного формування означених якостей, способи включення учнів у процес корекції поведінки), методи, основні форми, критерії, результат.

В основу методологічних положень про моделювання педагогічних процесів при обґрунтуванні моделі процесу формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні нами були покладені підходи, запропоновані О. С. Гребенюком та Т. Б. Гребенюк [1]. Розроблена модель складається з часткових моделей, розкриває статичну структуру формування, включає структурно-функціональну модель процесу формування, визначає властивості й фактори, розкриває динамічну структуру формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні.

Статична структура процесу формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні (мета, зміст, засоби, критерії діагностики, педагогічні умови) включає компоненти і елементи, які фіксуються при допомозі категорій і понять теорії формування, дидактики, психології, культурології.

Метою даної моделі є сформувати вміння учнів виявляти інформаційну загрозу в мережевому спілкуванні, і за можливості уникати або протидіяти їй. Частковою метою є розробка системи взаємодії вчителів, батьків і учнів до подолання агресії в мережевому спілкуванні. У відповідності з головною метою, модель повинна забезпечити формування понять кібербулінг, вербальна агресія, віктимність. Вона повинна забезпечити процесуальну й результативну складові.

Змістом формування є: інформаційна культура учня в мережевому спілкуванні; цінності, правила, норми, ідеали, традиції, знання, критерії, зміст безпеки в мережевому спілкуванні; теоретична часткова модель змісту формування, програми і навчальний матеріал; предмет і засоби діяльності учнів у процесі формування інформаційної культури; сформовані в учнів мотиви, знання, вміння, погляди, навички самоконтролю; комунікативна, пізнавальна, оціночна, моральна діяльність як основа безпеки в мережевому спілкуванні; сформовані здібності й особисті якості.

Засоби формування: методи (репродуктивні, продуктивні, евристичні, дослідницькі), методика (стимулювання, організації, контролю, корекції); форми організації діяльності (індивідуальні, групові, фронтальні); способи формування засновані на механізмах соціалізації (копіювання старших, оригінальність, рефлексія); форми прояву інформаційної культури (підготовлена особистість).

Критерії діагностики: параметри аналізу оцінки, які використовують для визначення предмету оцінки (сформованість діяльності, здібностей, особистісних якостей; показники аналізу й оцінки (емпірично встановлені рівні

сформованості інформаційної культури); шкали оцінки (опис рівнів сформованості інформаційної культури від максимальної деструктивності до максимальної готовності до безпечного поводження в мережі спілкування); еталони оцінки (опис ідеально високого рівня готовності до безпечного поводження в інформаційній мережі; еквіваленти оцінки (результати попередніх етапів діагностики як основа оцінки динаміки інформаційної культури); норми, критерії, оцінки інформаційної культури, сформульовані в нормативних документах (програмах, стандартах тощо); критерії комплексної оцінки інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні.

Педагогічні умови: матеріальна база педагогічного процесу; методичне забезпечення педагогічного процесу; мотивація формування інформаційної культури учнів як з боку учнів, так і вчителів.

Перераховані педагогічні умови процесу формування інформаційної культури в учнів фіксують склад, структуру формування зумовлені педагогічними й дидактичними закономірностями.

У моделі відображені специфічні елементи процесу формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні, які зумовлені метою та змістом формування означеної інформаційної культури. Дана модель фіксує переважно статичну структуру процесу формування, включаючи інваріантні компоненти (мету, зміст, засоби формування, критерії діагностики інформаційної культури учнів. Дані компоненти включають елементи, обумовлені зовнішніми (агресія в мережі спілкування, контркультура деструктивності, криміногенне середовище тощо) і внутрішніми (структура діяльності учня, структура здібностей і особистісних якостей учня тощо) системоутворюючими факторами.

У процесі формування інформаційної культури представлена інформація про: процес забезпечення безпеки учнів у мережевому спілкуванні; педагогічно адаптовані (імітація) елементи соціального комунікаційного середовища, у якому безпечна діяльність у мережевому спілкуванні розвивається й реалізується через агресію в комунікаційному середовищі, екстремальні ситуації, контркультуру деструктивності, культуру безпеки тощо. Ці соціальні елементи (інформація про небезпеку, імітація вербальної агресії й реальні елементи мережевого спілкування) включаються в процес формування як компоненти діяльності суб'єктів педагогічного процесу, як елементи компонентів процесу формування (методів, форм формування, критеріїв оцінки тощо) виступають у якості форм реалізації складових частин процесу формування.

Системність процесу формування інформаційної культури проявляється в повноті мети, змісту, засобів і критеріїв діагностики, у конкретному наповненні цих компонентів, послідовності їх реалізації.

На основі вищевикладених положень, які розкривають модель процесу формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні, з

використанням обґрунтованих способів побудови задач різних типів і видів, нами була розроблена програма з реалізації моделі в процесі навчально-виховної діяльності, які дозволяють учителю організувати таке навчання.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, запропонована модель процесу формування інформаційної культури розкриває його внутрішню структуру, яка впливає на рівень реалізації функцій педагогічного процесу. Основні ознаки системності процесу формування інформаційної культури учнів, які відображають його функціональний аспект, наступні: формування якостей особистості як основи безпечної діяльності в мережевому спілкуванні, протидіяти основним соціальним факторам формування деструктивної і віктимної особистості учнів; розвиток здібностей у учнів виявляти і, за можливості, протидіяти агресії в мережевому спілкуванні.

Аналіз сучасного стану справ щодо тенденцій системності процесу формування інформаційної культури показав, що остання реалізується в системі екстенсивного розвитку педагогічної практики. Вводяться нові курси, спецкурси, факультативи з проблем безпеки, зростає кількість інтегрованих уроків і класних годин з питань безпеки, розширюється проблематика тем курсу БЖД. Це призводить до зміни компонентів педагогічного процесу; форм виховання, співвідношення позакласної роботи й навчального процесу тощо. Однак, такий розвиток практики формування інформаційної безпеки учнів у мережевому спілкуванні не забезпечує трансформації внутрішніх компонентів процесу формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні (мети, змісту, засобів) і не гарантує його системності, цілісності. Багатоваріантні аспекти мети формування, компоненти змісту, види педагогічних засобів, складові критеріїв діагностики інформаційної культури при такому підході мають тенденцію до фрагментарності, частковості тощо. Тому навіть за наявності протягом кожного робочого тижня обов'язкового уроку з ОБЖД з проблем безпеки (а також уроків з інформатики, проведення спеціальних батьківських зборів тощо) учителям не завжди вдається забезпечити ефективну підготовку учнів до безпечної діяльності в мережевому спілкуванні.

Оскільки процес формування інформаційної культури учнів у мережевому спілкуванні реалізується одночасно й у взаємозв'язку основних компонентів (мета, зміст, засоби) і функцій (формуюча і коригуюча), то перспективи подальших досліджень повинні бути спрямовані на забезпечення основних характеристик системного, цілісного, інтенсивного процесу формування інформаційної культури. А саме на дослідження узгодженої діяльності учасників процесу формування інформаційної культури учнів. Повинні бути розроблені рекомендації щодо узгодженого зв'язку змісту, засобів і критеріїв діагностики інформаційної культури. Повинна бути забезпечена єдність пізнавальної, комунікативної та оціночної діяльності

учасників процесу формування інформаційної культури. Необхідним також є забезпечення єдності мотиваційного, змістового й оціночного компонентів. Реалізація моделі процесу формування інформаційної культури потребує якісних педагогічних задач, які би адекватно імітували потенційно небезпечні ситуації в мережевому спілкуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гребенюк О. С. Теория обучения / О. С. Гребенюк, Т. Б. Гребенюк. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 384 с.
2. Каган М. С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа) / М. С. Каган. – М. : Политиздат, 1974. – 328 с.
3. Каташова Ю. А. Реализация программы по повышению культуры безопасности на АЭС (УНЦ СПбГТУ, г. Сосновый бор) [Электронный ресурс] / Ю. А. Каташова, А. П. Еперин. – Режим доступа : <http://www.polar.mephi.ru/m/conf/1999/Kitashova.hti'nl>.
4. Кайгородов П. И. Педагогические средства проектирования интегративного курса «Основы культуры безопасной жизнедеятельности» : автореф. дис. ... канд. пед. наук / П. И. Кайгородов. – Ростов-на-Дону, 2002. – 25 с.
5. Кузнецов В. Н. Культура безопасности: Социологическое исследование / В. Н. Кузнецов. – М. : Наука, 2001. – 380 с.
6. Ионин Л. Г. Контракультура как универсальный атрибут общества [Электронный ресурс] / Л. Г. Ионин. – Режим доступа : <http://rocknrol.aha.ru/prensa/stilyagi.html>.
7. Немкова И. Н. Проблемы формирования культуры безопасности жизнедеятельности студентов вузов гуманитарных специальностей [Электронный ресурс] / И. Н. Немкова. – Режим доступа : <http://www.olo.ru/news/economy/10877.html>.
8. Лернер И. Я. Процесс обучения и его закономерности / И. Я. Лернер. – М. : Знание, 1980. – 96 с.

РЕЗЮМЕ

Оранюк Б. Ю. Педагогическая модель процесса формирования информационной культуры учащихся в сетевом общении.

Статья посвящена разработке педагогической модели процесса формирования информационной культуры учащихся в сетевом общении.

В работе деятельность рассматривается как главный феномен, который определяет теоретико-методологические основы формирования информационной культуры в сетевом общении.

Предложена модель формирования информационной культуры в сетевом общении на основании общей деятельности учителей, родителей и учеников.

Установлено, что развитие практики формирования информационной культуры в сетевом общении не обеспечивает трансформации внутренних компонентов процесса формирования информационной культуры у учащихся (цели, содержания, средства) и не гарантирует его системности, целостности. Поэтому перспективы дальнейших исследований должны быть направлены на: обеспечение основных характеристик системного, целостного, интенсивного процесса формирования информационной культуры в сетевом общении; исследование согласованной деятельности участников процесса формирования информационной культуры учащихся.

Ключевые слова: информационная культура, педагогическая модель, агрессия, кибербулинг, сетевое общение.

SUMMARY

Oraniuk B. Pedagogical model of the process of students' information culture formation in network communication.

The purpose of the article is to develop a pedagogical model of the process of formation of information culture of students in the network communication.

In this paper, the work is presented as a specific form of human activity and interaction with the environment, it is considered as the main phenomenon that determines theoretical and methodological basis of formation of information culture of students in the network communication.

It is shown that the formation of information culture of students in the network communication should be based on the totality of methodological approaches (comparative-activity, problem-solving, personal-activity, integrative, etc.).

The model of formation of information culture of students in the network communication on the basis of joint activities of teachers, parents and students are presented. The developed model consists of partial models, reveals a static pattern forming, includes structural-functional model of process of formation, defines the properties and the factors that reveals the dynamic structure of formation of information culture of students in the network communication.

Practical testing has confirmed the effectiveness of the developed model. However, the development of the practice of formation of the information security of students in the communication network does not provide transformation of the internal components of the process of formation of information culture of students in the network communication (purpose, contents, and resources) and does not guarantee its systematic integrity.

Therefore, the prospects for further research should be aimed at: ensuring of the main characteristics of a systemic, holistic, intensive process of formation of information culture; research coordinated activities of the participants in the process of formation of information culture of students. The recommendations for a coherent relationship between the content, tools and diagnostic criteria of information culture should be developed. There should be the unity of the cognitive, communicative and evaluative activities of the participants in the process of formation of information culture.

Key words: *information culture, pedagogical model, aggression, cyber-bulling, network communication*